

Menneskets og kulturens forfall

Ingress: Nok et apokalyptisk epos fra Vinge og Müller. Et verk det er umulig å stille seg likegyldig til, enten man liker det eller ikke.

Av Elisabeth Leinslie

Forestillingsnavn: Gengangere

Spillested: Black Box Teater

Basert på Ibsens Gengangere

Regi: Vegard Vinge

Scenografi og kostymer: Ida Müller

Musikalsk komposisjon og bearbeidelse: Trond Reinholdsén

Lyd: Kristian Sagosen

Medvirkende: Vegard Vinge, Ida Müller, Julian Blaue, Trond Reinholdsén, Tøge Talle, Henning Gärtner, Christine Korte

Gjennom et sjangeroverskridende amok-løp iscenesetter Osvald Alving sin pågående oppløsning som syfilistisk Gesamtkunstwerk. Med et nietzscheansk overmott vikler kunstneren bandasjen av det kanoniserte verket han selv er lenket til, og blottlegger de åpne sår på leting etter den stinkende kloakken under scenegulvet. Sykdom og vegring som frelse i grenselandet mellom barnlig genialitet og påtvunget arvegods. Ibsens Ragnarrokk. En rituell og odysseisk reise mot solen og den endelige forløsningen.

Med denne treffende programteksten inviterer Vinge og Müller og Co til et 6 timer lang parafase over Ibsens verk. En parafase som bringer Ibsens teaterrevolt til nye høyder. Jeg ser for meg at Ibsen klapper henrykt i graven og humrer; - Her får teater-Norge noe å bryne seg på.

Ibsen koser seg nok ja, men gjør vi? Nei, dette kan ikke kalles kos. Men, det er perverst gøy, det er interessant, det er kvalmende, det er irriterende, det er morsomt, det er pinlig, det er genialt, det er langt, det er kjedelig, det er trist, det er mye – men langt fra koselig. En annen sak er hvilken virkning verket har på norsk teaterpublikum. Om det i det hele tatt når forbi de som i utgangspunktet er spesielt interesserte. Muligvis er dette en så fullstendig overload av en forestilling at folk snur ryggen til i døra. La oss ikke håpe det, for enten du liker dette verket eller ikke så oser det av manifeste og vilje og særegenhet. Det åpner et univers av egne regler og verdier som har sterkt klangbunn i avantgardetradisjonene, og som nærmest kveler seg selv i skriket etter en teaterrevolusjon.

Tegneserie. Opera. Splatter. Skrekk og gru. Om estetikken

Gengangere er et kjærkomment gjensyn med Vinge og Müller slik vi så dem i *Et Dukkehjem* for ett år siden. Det som den gang var en slags redning av et havariprosjekt, er allerede blitt en undergrunnsklassiker. Denne gangen kan det virke som vi får fullversjonen av det vi så da.

Gengangere bygger på det samme ekspressive estetiske og dramaturgiske konseptet som *Et Dukkehjem*, men strekt ut til det dobbelte tidsmessig. Simultanscener bygget av papp og papir. Masker og kostymer. Alt formet og malt som i en naivistisk tegneserie. Spillet er ditto tegneseriepreget. Som marionetter beveger karakterene seg rundt i dette obskure universet som med tiden berører både splatter- og skrekkfilmen, operaen, billedkunsten, dukketeatret, og performancen.

Lydbildet kjenner vi også igjen. En rik blanding av Mozart, Vivaldi, Schubert, og selvsagt Wagner, voiceover (replikker), lydkulisser (fot-trinn, vaskelyder, dolyder, kysselyder), filmsekvenser, TV-programmer, 80-talls pop-musikk. Blant annet. Listen er endeløs. Men, den klassiske musikken dominerer, og da særlig den pompøse operamusikken får stor plass. Tidvis er det den som dominerer hele uttrykket.

Det er i det hele tatt mye patos i denne forestillingen. Det smøres på med tykke pensler i tykke lag. Men detaljene blir ikke borte av den grunn. Et vell av visuelle og auditive detaljer vitner om et perfektjonistisk arbeid som følges opp 110% av aktørene. Både i de strengt regisserte første fire timene, ca, og de mer improviserte siste to timene, viser aktørene en imponerende konsentrasjon, faglighet og dedikasjon til prosjektet og karakterene. Både Ida Müller som Osvald, Henning Gärtner som Regine, Julian Blaue som Kammerherre Alving og Christine Korte som Fru Alving er ubetalelige i sine karakterskildringer.

Som agitator og iscenesetter finner vi Vegard Vinge, også som Osvald Alving. Han forvalter sin kompromissløse tilnærning til teatret med en insisterende holdning som tidvis virker mer introvert og narsissistisk enn kommuniserende.

Vær tålmodig menneske. Om tiden

Denne kompromissløse insisteringen Vinge holder på gjennom hele forestillingen viser seg i laaaange sekvenser, endeløse gjentakelser, og massiv bruk av langsomt tempo. Etter hvert beveger han hele forestillingen inn i performance og ritualsjangeren, og gjør seg dermed på mange måter uangripelig. For ofte er performance- og rituelle handlinger trukket ut i tid, uten det vi vanligvis tenker på som en dramaturgi. Når Vinge på et tidspunkt sier at "ingen kan sette fingeren på denne dramaturgien" så har han dermed også på mange måter rett. Det er vanskelig å sette fingeren på en dramaturgi som utgir seg for å være rituell.

Det man kan sette fingeren på er sekvenser som virker overflødige, og gjentakelser og langsomhet som ender med å drepe scenens poeng. For eksempel mister teaterdiskursen som starter tredje akt sin brodd i langsomheten. Og som noen av tåblåene før pausen og noe av den endeløse destruksjonen i siste del. Det er særs uinteressant å se kunstnere som runker på egne ideer. Jeg vet det er en form for insistering og kompromissløshet, og et (av mange) uttrykk for å være antikommersielle og anti norsk teaterkultur. Alt dette klarer ensemblet helt fint å få frem, men de kunne klart det like fint på 4 timer. Da hadde de også nådd ut til flere, men det kan virke som om Vinge og Müller ikke vil at norsk teaterpublikum skal høre deres "budskap". Og hvis dette er feil oppfattet av meg, at de egentlig virkelig vil nå ut med sine "budskap", så har de skutt skeivt. Folk er dessverre ikke så tålmodige.

Hadde de vært det, så hadde de gidde å bruke 6 timer av sitt liv til å se på kunst som vil noe.

Forfall. Pessimisme. Om tematikken.

Forestillingens tid har altså sin pris, men den har også sin funksjon. Ved å strekke den ut tvinges vi til å ta rommet og situasjonene innover oss. Sjelden tar scenekunstnere live-situasjonen så til de grader i bruk som dette. Bildene, musikken og bevegelsene smyer seg inn i nervesystemet. Vi tas med inn i en, på alle tenkelige måter, syfilisinfisert verden. Ikke bare er alle Ibsens karakterer infiserte og smuldrer opp innenifra, men hele landet Norge og spesielt teater-Norge forfaller. Det er den forbannede konvensjonelle arven som ligger og gnager. Den sosiale arven, den kulturelle arven, teaterarven, familiearven – alt er infisert og umulig å flykte fra.

Pastor Manders ofres på korset, Regine går til grunne som prostituert, Far blir gammel og totalt omtåket og ender med å rulle rundt i sin egen avføring. Osv. Alle har allerede dødd blodig en gang, og til slutt går de fullstendig til grunne. Kraftløse og innsmurte i blod og ekskrementer åler de seg mot Solen – som om den endelige døden var siste redning.

Gengangere viser tolkninger av Ibsens verk som antagelig går lenger og overskrider det meste du har sett og hørt før. Det store forfallet er en hovedtematikk, men det er et lass av andre: død, løgn, bedrag, incest, vold, massemedier, norsk teater, abort, angst, sosialpolitisk klima i Norge, religion, barnemishandling, kjærlighet, fanatisme, dobbeltmoral, norsk middelmådighet, konvensjoner, utroskap. For å nevne noen. Innholdet er rikt, og standpunktene er mange. Og oppløftende er det ikke. *Gengangere* er gjennomsyret av pessimisme, dritt og gørr. Humøret fra *Et Dukkehjem* er som sunket i jorden – her er bare jammer. Visst er det humor i forestillingen, men latteren blir som oftest sittende fast i halsen og for i samme øyeblikk å svulle ut til en kvalme som jeg sjelden har kjent så fysisk som tilskuer.

Dette siste er ment som et kompliment, men det er vel inneforstått. Vil du beveges og provoseres og ikke minst; ha noe å gå og gruble på en stund fremover – så gå og se. Vil du behages – så hold deg hjemme.

En forkortet versjon av anmeldelsen ble publisert på Scenekunst.no 18. september 2007.